

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1997-1998

17 FEBRUARI 1998

Wetsontwerp tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling

**VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER ERDMAN**

De commissie voor de Justitie heeft dit wetsontwerp besproken tijdens haar vergaderingen van 11 en 17 februari 1998.

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen:

1. Vaste leden: de heren Lallemand, voorzitter; Bourgeois, Coveliers, mevrouw Delcourt-Pêtre, de heren Desmedt, Goris, Hotyat, Mahoux, de dames Maximus, Milquet, de heren Raes, Vandenberghe en Erdman, rapporteur.
2. Plaatsvervangster: mevrouw Merchiers.
3. Andere senatoren: mevrouw Lizin en de heer Boutmans.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1-589 - 1997/1998:

Nr. 12: Ontwerp geamendeerd door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1997-1998

17 FÉVRIER 1998

Projet de loi instituant les commissions de libération conditionnelle

**RAPPORT
FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. ERDMAN**

La Commission de la Justice a examiné le présent projet de loi lors de ses réunions des 11 et 17 février 1998.

Ont participé aux travaux de la commission:

1. Membres effectifs: MM. Lallemand, président; Bourgeois, Coveliers, Mme Delcourt-Pêtre, MM. Desmedt, Goris, Hotyat, Mahoux, Mmes Maximus, Milquet, MM. Raes, Vandenberghe et Erdman, rapporteur.
2. Membre suppléant: Mme Merchiers.
3. Autres sénateurs: Mme Lizin et M. Boutmans.

Voir:

Document du Sénat:

1-589 - 1997/1998:

N° 12: Projet amendé par la Chambre des représentants.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Vandaag staan de twee belangrijke wetsontwerpen inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling op de agenda(1). Zowel in de Senaat, althans wat het ontwerp tot instelling van de commissies betreft, als in de Kamer hebben zij voorwerp uitgemaakt van een grondig debat — de verslagen van de rapporteurs getuigen daarvan — en werden de teksten op een aantal punten verbeterd. In de respectievelijke verslagen zijn tevens belangrijke documenten in de tekst zelf dan wel als bijlage terug te vinden.

In de in juni 1996 uitgebrachte oriëntatienota «Strafbeleid en Gevangenisbeleid» heeft de minister een globale visie op de strafuitvoering ontwikkeld. Daarin wordt aan het gevangeniswezen een dubbele basisopdracht meegegeven:

1. het waarborgen van een veilige en menswaardige strafuitvoering;
2. tegelijk het voorbereiden van de reïntegratie bij middel van een herstel- en reïntegratiegerichte detentie, omdat dit de beste manier is om recidive te voorkomen.

Het coherente kader voor de vernieuwing van het strafbeleid en het gevangenisbeleid, dat in genoemde oriëntatienota werd uitgetekend, is in de voorliggende wetsontwerpen geoperationaliseerd.

De minister heeft herhaaldelijk gesteld dat de wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling op zich een goede wet is, maar dat deze dringend aan bijsturing en verbetering toe is. In de voorliggende ontwerpen zijn belangrijke verbeteringen doorgevoerd op het vlak van de voorbereiding van de voorwaardelijke invrijheidstelling; de procedure van vrijstelling zelf en het toezicht op de vrijgestelde, dat met veel meer garanties wordt omringd. Tegelijk werd gemedieerd aan een oud euvel inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling, dat in de vakliteratuur omschreven werd als de «geïnstitutionaliseerde onzekerheid»: er wordt een duidelijke procedure voorzien, met vastgelegde termijnen, die uitmondt in een tegensprekelijk debat voor een multidisciplinaire commissie, wat de rechtszekerheid waarborgt en de rechten van de verdediging erkent.

De minister wil vooreerst kort enkele algemene krachtlijnen van de voorliggende wetsontwerpen in herinnering brengen.

(1) Zie ook: Wetsontwerp betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964 (Stuk Senaat, nr. 1-852/3).

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE LA JUSTICE

Les deux projets de loi importants en matière de libération conditionnelle figurent à l'ordre du jour de la réunion d'aujourd'hui(1). Tant au Sénat — du moins en ce qui concerne le projet de loi instituant les commissions de libération conditionnelle — qu'à la Chambre, ces projets ont fait l'objet d'un débat approfondi, ainsi qu'en témoignent les rapports des rapporteurs, et ils ont été améliorés sur plusieurs points. On peut également retrouver dans les rapports respectifs des documents importants insérés dans le texte même ou en annexe.

Dans la note d'orientation «Politique pénale et Exécution des peines», présentée en juin 1996, le ministre a développé une vision globale de l'exécution des peines. Dans cette note, l'institution pénitentiaire se voit confier une double mission de base:

1. assurer une exécution des peines sûre et humaine;
2. préparer en même temps la réinsertion sociale par le biais d'une détention qui est axée sur la réhabilitation et la réinsertion, parce qu'il s'agit du meilleur moyen de prévenir la récidive.

Les projets de loi à l'examen rendent opérationnel le cadre cohérent de la modernisation de la politique pénale et pénitentiaire qui a été esquissée dans la note d'orientation précitée.

Le ministre a dit à plusieurs reprises que la loi sur la libération conditionnelle était en soi une bonne loi, mais qu'il était urgent de l'adapter et de l'améliorer. Les projets à l'examen apportent d'importantes améliorations en ce qui concerne la préparation à la libération conditionnelle, la procédure de libération elle-même et le contrôle du libéré, que l'on assortit de garanties bien plus nombreuses. On a par ailleurs remédié à un vieux mal de la libération conditionnelle que la littérature spécialisée appelait «l'insécurité institutionnalisée»: on prévoit une procédure claire, assortie de délais précis, qui aboutit à un débat contradictoire devant une commission multidisciplinaire, ce qui garantit la sécurité juridique et respecte les droits de la défense.

Le ministre souhaite tout d'abord rappeler brièvement quelques-unes des lignes de forces générales des projets à l'examen.

(1) Voir également le projet de loi relative à la libération conditionnelle et modifiant la loi du 9 avril 1930 de défense sociale à l'égard des anormaux et des délinquants d'habitude, remplacée par la loi du 1er juillet 1964 (doc. Sénat, n° 1-852/3).

De bevoegde beslissingsinstantie

In het in de Senaat reeds behandelde ontwerp heeft de minister geopteerd voor een multidisciplinaire commissie onder leiding van een magistraat. Deze multidisciplinariteit wordt gewaarborgd door het feit dat de twee assessoren respectievelijk personen zijn met een grondige kennis van de sociale reïntegratie en van de strafuitvoering. Vanuit zijn penologische visie op de strafuitvoering is dit voor de minister essentieel: een zinvolle, reïntegratie- en herstelgerichte detentie biedt voor de bescherming van de maatschappij de beste waarborgen.

Tegen deze achtergrond biedt een multidisciplinaire aanpak — méér dan een eenzijdig juridische benadering — de essentiële waarborgen voor een deskundige en weloverwogen besluitvorming waarin alle aspecten van de zaak — zowel de maatschappelijke als de dader- en de slachtoffergerichte dimensies — worden verrekend.

Vanuit bepaalde kringen werd geopperd een derde assessor-slachtoffer te voorzien. De minister is van mening dat dit niet aangewezen is omdat dit in zekere mate haaks staat op de plaats die we wel degelijk toekennen aan het slachtoffer: met de houding van de veroordeelde tegenover het slachtoffer wordt bij de beoordeling van de opportuniteit van de voorwaardelijke invrijheidsstelling rekening gehouden; het slachtoffer zal op zijn verzoek gehoord worden, met zijn belangen zal bij het opleggen van voorwaarden effectief rekening worden gehouden, zonder dat het evenwel partij wordt. Verder zal de minister kort terugkomen op de belangrijke slachtofferdimensie die onmiskenbaar in de ontwerpen haar plaats heeft gekregen. Maar nu al zegt hij dat de assessoren, niet alleen vanuit hun opleiding maar ook omwille van hun specifieke opdracht vanzelfsprekend rekening moeten houden met de slachtofferdimensie. Men kan geen specialist zijn in strafuitvoering of in reïntegratie en geen oog hebben voor het aspect slachtoffers! Overigens worden de commissie, evenals de verschillende adviesinstanties, daar in de wetsontwerpen herhaaldelijk toe verplicht.

Een belangrijke opmerking nog inzake de multidisciplinaire commissies: de minister herhaalt nogmaals en met nadruk dat ook hij wenst te komen tot volwaardige multidisciplinaire strafuitvoeringsrechtbanken binnen de gewone rechterlijke orde. Dit vergt echter een wijziging van artikel 157 van de Grondwet; bovendien mag bij het vastleggen van de organisatie en bevoegdheden, evenals wat de talloze procedurele aspecten aangaat die omwille van de specificiteit van het penitentiair gebeuren niet zomaar uit het Gerechtelijk Wetboek zijn over te nemen, niet over één nacht ijs gegaan worden. Nu Professor Dupont zijn «proeve van voorontwerp beginselenwet gevangeniswezen» heeft neergelegd — deze werd aan ieder bezorgd — werd bij koninklijk besluit een commissie ingesteld die dit werk moet voleindigen. Deze commissie zal,

L'instance de décision compétente

Dans le projet déjà examiné au Sénat, le ministre a opté pour une commission multidisciplinaire présidée par un magistrat. Cette composition multidisciplinaire est garantie par le fait que les deux assesseurs sont des personnes ayant une connaissance approfondie, respectivement, de la réinsertion sociale et de l'exécution des peines. Cet élément est essentiel dans la conception pénologique de l'exécution des peines adoptée par le ministre: une détention qui a une signification, axée sur la réinsertion et la réhabilitation est le meilleur moyen d'assurer la protection de la société.

Dans ce contexte, une démarche multidisciplinaire offre, bien plus qu'une approche strictement juridique, les garanties essentielles d'une décision autorisée et mûrement réfléchie, pour laquelle on aura tenu compte de tous les aspects: la société, l'auteur du délit et la victime.

Certains milieux ont suggéré que l'on prévoie un (troisième) assesseur-victime. Le ministre estime que ce n'est pas opportun étant donné la place que l'on donne par ailleurs effectivement à la victime: on prendra en considération l'attitude du condamné à son égard pour juger de l'opportunité de la libération conditionnelle, la victime sera entendue à sa demande et on tiendra effectivement compte de ses intérêts pour fixer les conditions de la libération, sans qu'elle devienne pour autant partie à la procédure. Le ministre reviendra brièvement plus loin sur la place qui a incontestablement été faite dans les projets à la dimension importante que représente la victime. Il souligne dès à présent qu'en raison de leur formation, mais aussi de leur mission spécifique, les assesseurs devront à l'évidence tenir compte des intérêts de la victime. On ne peut être un spécialiste de l'exécution des peines et de la réinsertion et ignorer les victimes! Les projets de loi obligent d'ailleurs à diverses reprises la commission et les diverses instances consultatives à en tenir compte.

Le ministre fait encore une remarque importante concernant les commissions multidisciplinaires: il répète une nouvelle fois et avec force qu'il souhaite, lui aussi, aboutir à la création de véritables tribunaux multidisciplinaires d'exécution des peines dans le cadre de l'ordre judiciaire classique. Mais il faut pour cela modifier l'article 157 de la Constitution, et on ne peut agir dans la précipitation quand il s'agit de fixer les règles d'organisation, les compétences et les innombrables aspects de la procédure, qu'en raison de la spécificité du phénomène pénitentiaire, on ne peut emprunter purement et simplement au Code judiciaire. Le professeur Dupont ayant déposé son «essai d'avant-projet de loi de principe sur l'univers pénitentiaire» — dont les membres ont reçu une copie —, une commission a été créée par arrêté royal pour para-

onder het voorzitterschap van Professor Dupont, een brede consultatie verrichten van de actoren; maar daarnaast is één van haar belangrijkste opdrachten werk te maken van een wetsontwerp inzake de strafuitvoeringsrechtbanken (of penitentiaire rechtbanken-terminologische kwestie die later beslist zal worden).

De niet-samendrukbare straffen

Bij de discussie in de kamercommissie voor de Justitie heeft de minister een omstandige nota neergelegd. Daarin legt hij uit waarom hij geen voorstander is van niet-samendrukbare straffen. Hij is inderdaad van mening dat de terechte bekommernis voor de veiligheid van de maatschappij beter op een andere, meer constructieve wijze, gediend wordt, met name door het systeem zoals het terug te vinden is in voorliggende wetsontwerpen.

Tot een niet-samendrukbare straf wordt beslist op het ogenblik van de straftoemeting, terwijl over de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt beslist op het ogenblik dat de persoon in de tijdsvoorwaarden is en zijn evolutie tijdens de detentie dus in aanmerking kan genomen worden. De afweging gebeurt door een multidisciplinaire commissie; voor ernstige misdrijven is unanimité vereist voor het toekennen van de voorwaardelijke invrijheidstelling; het openbaar ministerie adviseert en wordt gehoord op de zitting; het slachtoffer kan zich uitspreken over zijn belang.

Een belangrijk doel van de straf moet trouwens blijven de dader tot inzicht te brengen dat hij een fout heeft begaan en hem te responsabiliseren om het aangegane kwaad een stuk goed te maken. Deze opdracht is niet te verzoenen met de invoering van niet-samendrukbare straffen op het ogenblik van de straftoemeting.

Verder worden in de voorstellen tot invoering van niet-samendrukbare straffen specifieke misdrijfcategorieën gehanteerd: het gevaar is reëel dat men zodoende elk perspectief ontnemt aan individuen, die wel tot deze categorie behoren maar voor wie zo'n maatregel overbodig is of wordt in de loop van de strafuitvoering. Trouwens, men mag niet uit het oog verliezen dat ook nu bepaalde veroordeelden hun hele straf — zelfs levenslang — uitzitten en dit zal ook onder de nieuwe wet zo blijven. Maar de beoordeling hiervan gebeurt op individuele basis en niet «per categorie».

Ten slotte: hoe valt te rijmen dat we een rechtscollege de beslissingsbevoegdheid geven inzake voorwaardelijke invrijheidstelling, wanneer deze bevoegdheid van meet af aan wordt beknot doordat niet-samendrukbare straffen op het ogenblik van de straftoemeting zouden worden uitgesproken?

chever le travail. Cette commission, présidée par le professeur Dupont, procédera à une vaste consultation des acteurs; mais en plus de cela, une des principales missions sera d'élaborer un projet de loi relatif aux tribunaux d'exécution des peines (ou tribunaux pénitentiaires — une question de terminologie qu'il conviendra de trancher ultérieurement).

Les peines incompressibles

Lors de la discussion en Commission de la Justice de la Chambre, le ministre a déposé une note circonstanciée dans laquelle il explique pourquoi il n'est pas favorable aux peines incompressibles. Il estime, en effet, qu'il est préférable d'assurer la sécurité de la société, qui est un souci légitime, d'une manière plus constructive, c'est-à-dire en adoptant le système proposé dans les projets de loi à l'examen.

La décision d'infliger une peine incompressible se prend au moment où on détermine le taux de la peine, tandis que la décision relative à la libération conditionnelle est prise au moment où la personne se trouve dans les conditions de temps et où on peut donc prendre en considération la manière dont elle a évolué au cours de sa détention. C'est une commission multidisciplinaire qui procède à l'évaluation; pour les délits graves, la libération conditionnelle requiert l'unanimité; le ministre public rend un avis et est entendu à l'audience; quant à la victime, elle peut faire valoir ses intérêts.

L'un des objectifs importants de la peine doit toujours être de faire comprendre à l'auteur qu'il a commis une faute et de le responsabiliser pour qu'il répare en partie le mal qu'il a commis. Un tel objectif n'est pas conciliable avec l'introduction de peines incompressibles qui seraient infligées au moment de la fixation de la peine.

En outre, dans les propositions qui visent à instaurer des peines incompressibles, l'on se réfère à des catégories spécifiques de délits. L'on court le risque de priver ainsi de toute perspective des individus qui appartiennent à une de ces catégories mais pour lesquels une telle mesure est superflue ou le devient au cours de l'exécution de la peine. D'ailleurs, l'on ne saurait perdre de vue qu'actuellement, certains condamnés purgent la totalité de leur peine — même une peine à perpétuité — et qu'il en ira probablement de même sous l'empire de la nouvelle loi. Mais l'évaluation se fait sur une base individuelle et non pas «par catégorie».

Enfin: comment comprendre l'octroi à une juridiction, en matière de libération conditionnelle, d'un pouvoir de décision qui serait limité d'emblée par la possibilité d'infliger des peines incompressibles au moment de la fixation de la peine?

De straftoemeting en de beoordeling van de opportuniteit van een vervroegde invrijheidstelling moeten twee relatief autonome momenten van de strafrechtsgang blijven. Waar de persoonlijkheid van de betrokkene of het gebrek aan waarborgen besloten in het reclasseringsplan, een invrijheidstelling niet laten verantwoorden, is het perfect mogelijk tot verdere uitvoering van de vrijheidsstraf te beslissen. Ernstige risicogeveallen mogen met andere woorden niet door de mazen van het net vallen. Maar een nulrisico bestaat niet en het spanningsveld is nooit definitief op te lossen. In een beschaafde samenleving moet ernaar worden gestreefd de belangen van slachtoffers, maatschappij en delinquenten met elkaar te verzoenen.

De slachtofferdimensie

De minister verwijst naar zijn uiteenzetting in de commissie bij de aanvang van de discussie over het ontwerp inzake de Commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, waar de elementen werden opgesomd die het slachtoffer in het kader van de voorwaardelijke invrijheidstelling uitdrukkelijk een plaats toewijzen.

De minister wil de commissieleden er attent op maken dat de slachtofferdimensie bij de voorwaardelijke invrijheidstelling een delicaat gegeven is: de rechtmatige en noodzakelijke erkenning van de rechten van het slachtoffer mag niet gebeuren ten koste van het recht op reïntegratie van de dader, wat zoals gezegd de veiligheid van de maatschappij het beste dient. Een polarisering of op de spits drijven van het slachtoffer/daderschema is hierbij volstrekt uit den boze.

Een evenwichtige benadering van beider belangen in de strafuitvoering veronderstelt dat doorheen het gehele strafrechtsgebeuren — in elke fase dus van de rechtsgang — met dader én slachtoffer naar herstelgerichte conflictoplossingen wordt gewerkt.

In die zin sluiten de ontwerpen aan bij andere initiatieven inzake slachtofferbeleid die reeds zijn genomen en nog worden voorbereid, onder meer het ontwerp-Franchimont. Overigens loopt momenteel binnen zes strafinrichtingen (3 Franstalige en 3 Nederlandstalige) een wetenschappelijk onderzoek gekoppeld aan een veldexperiment, om na te gaan hoe binnen de strafuitvoering in de gevangenis aan de herstelgedachte gestalte kan worden gegeven.

De minister geeft een korte toelichting van de belangrijke door de Kamer aangenomen amendementen in het ontwerp inzake de instelling van de commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling nadat de tekst door de Senaat was overgemaakt.

Le moment de la fixation de la peine et celui de l'évaluation de l'opportunité d'une libération conditionnelle anticipée doivent rester deux moments relativement autonomes de la procédure pénale. Si la personnalité de l'intéressé ou le manque de garanties offertes par le programme de réinsertion ne permettent pas une mise en liberté, l'on peut parfaitement décider que l'exécution de la peine privative de liberté sera poursuivie. En d'autres termes, les cas présentant des risques sérieux ne sauraient passer entre les mailles du filet. Mais le risque zéro n'existe pas et l'on ne peut jamais résoudre définitivement le problème. Dans une société civilisée, il faut tenter de concilier les intérêts des victimes, ceux de la société et ceux des délinquants.

La prise en compte des victimes

Le ministre fait référence à l'exposé qu'il a fait devant la commission au début de la discussion relative au projet de loi instituant les commissions de libération conditionnelle, dans lequel il a énuméré les éléments qui permettent de donner une place à la victime dans le cadre de la libération conditionnelle.

Il tient cependant à signaler aux commissaires que la prise en compte des victimes dans la libération conditionnelle constitue un élément délicat: la reconnaissance régulière et nécessaire des droits de la victime ne peut se faire au détriment du droit de l'auteur à la réinsertion, car celle-ci est le meilleur garant de la sécurité de la société. Une polarisation ou une accentuation du schéma victime/auteur est totalement à exclure.

Une approche équilibrée des intérêts des deux parties dans l'exécution de la peine suppose que l'on travaille au cours de l'ensemble du processus pénal — par conséquent, au cours de chacune de ses phases — avec l'auteur et la victime en vue de trouver des solutions permettant la réhabilitation.

En ce sens, les projets sont à mettre en parallèle avec d'autres initiatives en matière de politique des victimes qui ont déjà été adoptées ou qui sont en préparation, notamment le projet Franchimont. Par ailleurs, une étude scientifique est en cours au sein de six établissements pénitentiaires (trois francophones et trois néerlandophones); elle s'accompagne du développement d'une expérience sur le terrain et doit permettre de déterminer comment l'on pourrait assurer la réhabilitation au cours de l'exécution de la peine en prison.

Ci-après, le ministre fait un court commentaire relatif aux principaux amendements au projet de loi instituant les commissions de libération conditionnelle, transmis par le Sénat, qui ont été adoptés par la Chambre.

Bij de discussie over het ontwerp tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling werden in de Kamer een aantal amendementen aangenomen: verschillende daarvan betreffen tekstverbeteringen of specificeringen; enkele amendementen gaan evenwel over de grond van de zaak en verdienen extra aandacht.

Een eerste toevoeging behelst dat bij de aanduiding van zowel de magistraat-voorzitter van de commissie als de magistraat van het parket niet alleen voorkeur wordt verleend aan magistraten met een diploma criminologie, maar dat ook rekening wordt gehouden met nuttige beroepservaring (artikel 4, § 2 en artikel 6, § 2).

Een niet onbelangrijke wijziging die past in de zorg voor de kwaliteit van de beslissingen is de nieuwe § 3 van artikel 7. Daarin wordt voorzien dat de commissie — of in spoedeisende gevallen de voorzitter — in het kader van haar verschillende bevoegdheden ten allen tijde het advies kan inwinnen van een deskundige. Als tegenhanger daarvan is tegelijk voorzien dat ook de veroordeelde, op eigen kosten, steeds het advies van een deskundige kan inwinnen en dat advies kan voorleggen aan de commissie. (Een bepaling met gelijkaardige strekking, waar het dan wel beperkt blijft tot het advies van een geneesheer, is terug te vinden in artikel 16 van de wet tot bescherming van de maatschappij).

In artikel 8 werd een nieuw tweede (en laatste) lid toegevoegd dat luidt als volgt: «met het oog op een doeltreffende controle bepaalt de commissie welke voorwaarden aan welke met de controle belaste diensten worden meegedeeld.»

Deze bepaling maakt het de commissie mogelijk vast te stellen tot welke van de opgelegde voorwaarden de met de opvolging van de veroordeelde belaste diensten toegang hebben.

Het is daarbij de bedoeling dat de graad van informatie zal variëren naargelang de betrokken dienst. Het openbaar ministerie, dat bij niet naleving van de voorwaarden kan overgaan tot voorlopige aanhouding, zal alle voorwaarden kunnen kennen; de politiediensten — beperkt tot de officieren van gerechtelijke politie — zullen slechts objectief verifieerbare voorwaarden kunnen kennen. Een voorbeeld daarvan is het verbod zich op te houden op een bepaalde plaats of zich te vertonen in de gemeente waar het slachtoffer woont. Een voorwaarde als het volgen van een psychiatrische begeleiding moet hen dan weer niet meegedeeld worden. Daaranboven kan de toegang van de politiediensten ook nog eens verschillen naargelang ze op grotere afstand dan wel dicht bij de veroordeelde functioneren: sommige diensten zullen

Au cours de la discussion relative au projet de loi instituant les commissions de libération conditionnelle, la Chambre a adopté une série d'amendements: plusieurs d'entre eux visent à des corrections de texte ou à l'apport de précisions, d'autres concernent néanmoins le fond et méritent une attention spéciale.

Dans un premier ajout, l'on a prévu que, lors de la désignation et du magistrat président de la commission et du magistrat du parquet, l'on donnera la préférence aux magistrats titulaires d'un diplôme de criminologie, mais qu'il sera également tenu compte de l'expérience professionnelle utile (article 4, § 2, et article 6, § 2).

L'insertion d'un nouveau § 3 à l'article 7 constitue une modification importante visant à améliorer la qualité des décisions. L'on y prévoit que la commission ou, en cas d'urgence, le président, dans le cadre de ses diverses compétences, peut toujours recueillir l'avis d'un expert. On a prévu comme corollaire à cette disposition que le condamné peut aussi, à ses frais, recueillir l'avis d'un expert et soumettre cet avis à la commission. (Une disposition similaire, mais qui ne concerne que l'avis d'un médecin, figure à l'article 16 de la loi de défense sociale).

À l'article 8, l'on a ajouté un deuxième (et dernier) alinéa qui est rédigé comme suit: «dans l'optique d'un contrôle efficace, la commission détermine en particulier quelles conditions doivent être communiquées à quel service chargé du contrôle.»

Cette disposition permet à la commission de déterminer quelle condition imposée sera communiquée aux services chargés du suivi du condamné.

À cet égard, l'objectif est d'obtenir que le degré d'information varie en fonction du service en question. Le ministère public, qui, en cas de non-respect des conditions, peut procéder à l'arrestation provisoire, pourra être informé de l'ensemble des conditions; les services de police — les officiers de police judiciaire uniquement — ne pourront être informés que des conditions objectivement vérifiables. Par exemple, l'interdiction de se trouver à un endroit déterminé ou de se montrer dans une commune où habite la victime. Par contre, une condition imposant un accompagnement psychiatrique ne doit pas leur être communiquée. En outre, l'accès des services de police peut varier en fonction de la distance qui les sépare du condamné: certains services n'auront accès qu'aux conditions qui peuvent être suivies

slechts toegang hebben tot de voorwaarden die «plaatselijk» kunnen gevolgd worden: werk zoeken; zich correct gedragen tegenover de onmiddellijke omgeving.

Het advies van de commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer werd gevraagd over dit amendement en luidt als volgt:

«De verwerking van die gegevens lijkt inderdaad onontbeerlijk voor de uitoefening van een efficiënte controle op de veroordeelden die voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld. Het gaat dus om wettige doeleinden en de beoogde gegevens lijken toereikend, ter zake dienend en niet overmatig ten opzichte van die doeleinden.»

Zij wijst er op dat in het amendement zou moeten herinnerd worden dat enkel gegevens die voor de controle noodzakelijk zijn mogen worden doorgegeven aan de overheden die bevoegd zijn om genoemde controle uit te oefenen.

Een belangrijke wijziging is tenslotte terug te vinden in artikel 10, dat handelt over de herroeping en waar een derde grond voor herroeping is toegevoegd. Deze derde grond voldoet inderdaad aan een realiteit: herroeping moet mogelijk zijn als de veroordeelde een ernstig gevaar uitmaakt voor de fysieke integriteit van derden en voor zover geen andere geschikte maatregelen kunnen worden genomen.

Deze laatste bepaling voert een soort subsidiariteit in die belangrijk is: wanneer bijvoorbeeld de «gevaarsituatie» het gevolg is van een ernstige geestesziekte en in feite niets te maken heeft met de vroegere veroordeling, dan moet aan de inobservatiestelling — beter gekend onder zijn oude naam collocatie — de voorkeur worden gegeven (boven de herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling).

Om die reden heeft de minister zich verzet tegen een bepaling die de herroeping mogelijk wou maken wanneer de veroordeelde enkel een gevaar voor zichzelf betekent: in dat geval moeten de algemeen voorhanden zijnde «burgerlijke maatregelen» soelaas bieden en hij verwijst hier weer naar de mogelijkheid van een collocatie. Door deze derde grond van herroeping in te voeren wordt het tegelijk mogelijk om in deze situatie desgewenst de schorsing of de herziening toe te passen. Het is niet noodzakelijk zo dat in alle gevallen tot een definitieve herroeping moet worden beslist. Wanneer bijvoorbeeld blijkt dat het opleggen van nieuwe aangepaste bijzondere voorwaarden, zoals het verplicht volgen van een behandeling, waarborgen biedt om de gevaarsituatie op te heffen, dan kan de commissie deze weg (van schorsing of herziening) bewandelen.

«localement»: chercher du travail; se comporter correctement à l'égard de l'entourage immédiat.

L'avis de la Commission de la protection de la vie privée a été demandé concernant cet amendement. On peut y lire ce qui suit:

«Il semble effectivement que le traitement de ces données soit indispensable pour l'exercice d'un contrôle efficace sur les condamnés libérés conditionnellement. Ce sont là des finalités légitimes et les données visées paraissent adéquates, pertinentes et non excessives par rapport à ces finalités.»

La commission souligne que l'amendement devrait rappeler que seules des données nécessaires au contrôle peuvent être transmises aux autorités habilitées à exercer ledit contrôle.

Enfin, on trouve une modification importante à l'article 10, qui porte sur la révocation et qui ajoute une troisième cause de révocation. Cette troisième cause correspond effectivement à une réalité: la révocation doit être possible si le condamné représente un grave danger pour l'intégrité physique de tiers et pour autant qu'aucune autre mesure appropriée ne puisse être prise.

Cette dernière disposition introduit une sorte de subsidiarité qui a son importance: le ministre estime qu'il faut, lorsque la «situation de danger» résulte, par exemple, d'une maladie mentale grave et n'a, en fait, rien à voir avec la condamnation précédente, donner la préférence à la mise en observation, mieux connue sous son ancienne dénomination, la collocatie (plutôt que la révocation de la libération conditionnelle).

C'est pourquoi il s'est opposé à une disposition qui visait à autoriser la révocation lorsque le condamné ne représente un danger que pour lui-même: dans ce cas, les «mesures civiles» généralement applicables doivent pouvoir apporter un réconfort; le ministre renvoie de nouveau à la possibilité de collocatie. En introduisant cette troisième cause de révocation, on permet du même coup de décider, dans le cas en question, la suspension ou la révision. Il ne faut pas nécessairement qu'une révocation définitive soit décidée dans chaque cas. S'il s'avère, par exemple, que l'imposition de nouvelles conditions particulières adaptées comme le suivi obligatoire d'un traitement offre la garantie que la situation de danger disparaîtra, la commission peut s'engager dans cette voie (de la suspension ou de la révision).

II. ALGEMENE BESPREKING

Een lid is van oordeel dat de wijzigingen die door de Kamer zijn aangebracht aan de tekst als gestemd door de Senaat een zekere logica vertonen. Zij kaderen in de bestaande evolutie de teksten meer en meer voluit te schrijven, om elke mogelijke discussie met betrekking tot de interpretatie te vermijden.

Nochtans rijst bij spreker een vraag betreffende de gebruikte terminologie in het tweede lid van artikel 8 van voorliggend ontwerp, welke hem niet geheel duidelijk lijkt. Het lijkt hem nuttig te preciseren dat de finaliteit van de controle essentieel is en het eventueel doorspelen van gegevens verantwoordt. Ter verduidelijking verwijst spreker naar de uiteenzetting van de minister en naar de verantwoording van het betreffende amendement in de Kamer (Stuk Kamer, nr. 1150/6).

Voor het overige kan het lid zich aansluiten bij de tekst van het ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het lijkt hem niet nodig de discussie over de evolutie naar strafuitvoeringsrechtbanken, met een ruimere bevoegdheid dan de voorwaardelijke invrijheidstelling alleen, opnieuw te voeren. In het licht van de tijd en de gebeurtenissen is het immers vooral belangrijk om zo snel mogelijk met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling een hervorming door te voeren.

Een ander lid verwijst naar de reeds vroeger gevoerde besprekingen van het ontwerp (zie Stuk Senaat, nr. 1-589/7). Hij behoudt zijn standpunt dat het voorliggend ontwerp een stap in de goede richting betekent, maar nog niet ver genoeg gaat. Spreker verheugt zich wel over de huidige evolutie, met name de resultaten van de opdracht aan professor Dupont, die een zeer goede discussiebasis vormen. Het lijkt hem onvermijdelijk dat men uiteindelijk zal komen tot strafuitvoeringsrechtbanken, met een veel ruimere bevoegdheid (beklagrecht, bepaling van het penitentiaal regime, enz.). Het lid is wel van oordeel dat niet verder mag gedraald worden en dat zo snel mogelijk moet worden gestemd over deze tekst. Om de aangehaalde redenen, zal hij zich echter onthouden bij de stemming over het geheel.

Een lid kan zich aansluiten bij de vorige tussenkomst. Ook hij zal zich onthouden bij de stemming over het geheel, omdat hij voorstander is van een ware strafuitvoeringsrechtbank. Wel wenst spreker aan te stippen dat de door de Kamer aangebrachte wijzigingen slechts details zijn, maar wel verbeteringen.

Een ander lid vraagt naar de budgettaire implicaties van het ontwerp.

De minister verduidelijkt dat de benoemingen voor de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling niet zullen kaderen in de voorziene kaderuit-

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

Un commissaire estime que les modifications que la Chambre a apportées au texte voté par le Sénat présentent une certaine logique. Elles s'inscrivent dans le cadre de l'évolution actuelle qui consiste à rédiger des textes de plus en plus circonstanciés, pour prévenir toute discussion possible concernant leur interprétation.

L'intervenant s'interroge néanmoins à propos de la terminologie utilisée au deuxième alinéa de l'article 8 du projet en discussion, qui ne lui semble pas tout à fait claire. Il lui paraît qu'il serait utile de préciser que la finalité du contrôle est essentielle et justifie la transmission éventuelle de données. À titre d'éclaircissement, l'intervenant renvoie à l'exposé du ministre et à la justification de l'amendement en question faite à la Chambre (doc. Chambre, n° 1150/6).

Pour le reste, il dit pouvoir souscrire au texte du projet transmis par la Chambre des représentants. Il ne lui semble pas nécessaire de recommencer la discussion sur l'évolution vers des tribunaux d'exécution des peines, disposant d'une compétence dépassant la simple libération conditionnelle. En effet, dans le contexte actuel, il importe surtout de réformer le plus rapidement possible la libération conditionnelle.

Un autre commissaire évoque les discussions antérieures relatives au projet (voir le doc. Sénat, n° 1-589/7). Il reste d'avis que le projet en discussion constitue un pas dans la bonne direction, mais il n'en estime pas moins qu'il ne va pas encore assez loin. Il se réjouit toutefois de l'évolution actuelle et des résultats de la mission confiée au professeur Dupont, qui constituent une très bonne base de discussion. Il lui semble que l'on en arrivera inévitablement à des tribunaux d'exécution des peines disposant d'une compétence beaucoup plus large (droit de plainte, détermination du régime pénitentiaire, etc.). L'intervenant considère néanmoins que l'on ne peut plus tergiverser et que l'on devrait voter ce texte le plus rapidement possible. Pour les raisons citées, il s'abstiendra toutefois lors du vote sur l'ensemble.

Un membre dit pouvoir souscrire à l'intervention précédente. Il s'abstiendra lui aussi lors du vote sur l'ensemble, car il est partisan d'un véritable tribunal d'application des peines. L'intervenant souhaite cependant souligner que si les modifications que la Chambre a apportées portent sur des détails, elles constituent néanmoins des améliorations.

Un autre membre s'enquiert de l'incidence budgétaire de la loi en projet.

Le ministre précise que les nominations aux commissions de libération conditionnelle ne seront pas comprises dans l'extension de cadre de

breiding met 240 magistraten. Het betreft dus een afzonderlijk budget.

De benoemingen zullen wel zo snel als mogelijk na de stemming moeten gebeuren.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikelen 1 tot 7

Over deze artikelen worden geen opmerkingen geuit. Zij worden eenparig aangenomen door de 10 aanwezige leden.

Artikel 8

Een lid stelt voor de Franse tekst van het tweede lid van dit artikel te verbeteren als volgt:

« Dans l'optique d'un contrôle efficace, la commission détermine en particulier, selon le service chargé du contrôle, les conditions qui doivent lui être communiquées. »

De commissie gaat akkoord met deze tekstverbetering.

Het aldus verbeterde artikel wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikelen 9 tot 19

Deze artikelen geven geen aanleiding tot verdere opmerkingen. Zij worden eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

IV. EINDSTEMMING

Het wetsontwerp in zijn geheel wordt aangenomen met 6 stemmen tegen 1 stem bij 2 onthoudingen.

Het verslag is goedgekeurd met 10 stemmen bij 1 onthouding.

De rapporteur,
Fred ERDMAN.

De voorzitter,
Roger LALLEMAND.

*
* *

VORMVERBETERING

In artikel 8, tweede lid, worden in de Franse tekst de woorden «quelles conditions doivent être communiquées à quels services chargés du contrôle» vervangen door de woorden «, selon le service chargé du contrôle, les conditions qui doivent lui être communiquées».

240 magistrats qui est prévue. Il s'agit donc d'un budget séparé.

Les nominations devront avoir lieu le plus rapidement possible après le vote.

III. DISCUSSION DES ARTICLES

Articles 1er à 7

Ces articles ne suscitent pas d'observations. Ils sont adoptés à l'unanimité des 10 membres présents.

Article 8

Un membre propose d'améliorer le texte français du deuxième alinéa de cet article en le rédigeant de la manière suivante:

« Dans l'optique d'un contrôle efficace, la commission détermine en particulier, selon le service chargé du contrôle, les conditions qui doivent lui être communiquées. »

La commission approuve cette amélioration du texte.

L'article ainsi amélioré est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Articles 9 à 19

Ces articles ne donnent lieu à aucune autre observation. Ils sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

IV. VOTE FINAL

L'ensemble du projet de loi a été adopté par 6 voix contre 1 et 2 abstentions.

Le présent rapport a été approuvé par 10 voix et 1 abstention.

Le rapporteur,
Fred ERDMAN.

Le président,
Roger LALLEMAND.

*
* *

CORRECTION MATÉRIELLE

À l'article 8, alinéa 2, du texte français, les mots «quelles conditions doivent être communiquées à quels services chargés du contrôle» sont remplacés par les mots «, selon le service chargé du contrôle, les conditions qui doivent lui être communiquées».